FACTSHEET BETALEN & TARIEVEN

PROVINCIE UTRECHT

ADDENDUM BIJ BIJLAGE C 13 (UTRECHTS TARIEVENHUIS) T.B.V. AANBESTEDING CONCESSIES 2025-2035

Aanleiding

Deze factsheet dient als handreiking bij het Utrecht Tarievenhuis bij de aanbesteding van de ov-concessies Utrecht Binnen en Utrecht Buiten 2025-2035. In deze factsheet wordt toegelicht welke ontwikkelingen er spelen in de provincie op het gebied van betalen en tarieven en hoe die zich verhouden tot het vigerende tarievenbeleid.

Inleiding

De provincie Utrecht heeft sinds 2016 op tactisch niveau het tarievenbeleid vastgelegd met het Utrechts Tarievenhuis. Dit Tarievenhuis is bij de aanbestedingsdocumenten gevoegd en bindend geldig voor de vervoerders aan wie de concessies verleend zullen worden. Het Tarievenhuis behoeft een actualisatie, mede door de komst van OVPay.

Deze actualisatie is uitgesteld naar 2024 in verband met diverse onzekerheden rond de technische (on-)mogelijkheden van OVpay. Daarnaast is in het in de zomer van 2023 vastgestelde coalitieakkoord opgenomen dat vervoerarmoede bestreden moet worden, en hier budget voor beschikbaar komt. Vervoerarmoede kan betrekking hebben op bijvoorbeeld reismogelijkheden of de toegankelijkheid van het OV, maar ook op tariefhoogte. Het coalitieakkoord moet nog uitgewerkt worden in concrete maatregelen.

> *We willen voor iedereen een goed toegankelijk openbaar vervoer. Dus ook voor ouderen, jongeren en mensen met een beperking. We willen voorkomen dat mensen door beperkte verplaatsingsmogelijkheden niet kunnen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Dit is vervoersarmoede. (..) We stellen een budget beschikbaar om vervoersarmoede aan te pakken. Hierbij betrekken we ook de evaluatie van de proef 'gratis OV voor ouderen met een smalle beurs'.*

Tekst uit het coalitieakkoord 2023-2027.

Bovengenoemde ontwikkelingen zullen een plek moeten krijgen in de update van het Tarievenhuis. De verwachting is dat deze update medio 2024 zal plaatsvinden.

Uitgangspunt: eenvoud en gemak staan centraal

De provincie is wettelijk bevoegd tot het vaststellen van tarieven. Belangrijkste uitgangspunt voor de provincie is dat de tarieven **eenvoud en gemak** uitstralen naar de (potentiële) reiziger.

De algehele hoogte van het tarief is een balans tussen de (financiële) houdbaarheid van de concessies, de aantrekkelijkheid en betaalbaarheid voor de reiziger en de mate waarin aan de reiziger een redelijk bijdrage mag worden gevraagd. De provincie streeft naar een hogere kostendekking en vindt dat +/- de helft van de totale kosten van het ov moeten worden gedragen door de reiziger, rekening houdend met de verschillen in potentiële kostendekkingsgraad tussen de beide concessies.

Landelijke kaders

De provincie neemt de volgende landelijk afgesproken regels onverkort over:

- De Ov-studentenkaart als onderhandelingsresultaat tussen de gezamenlijke vervoerders en het ministerie van OC&W;
- Alle regels die voortvloeien uit het Landelijk Tarievenkader (LTK) en opvolgers daarvan. Deze worden in DOVA-verband beheerd.

Regionale tarieven

In lijn met eenvoud en gemak is in het afgelopen decennium bijna het hele assortiment aan regionale tarieven tussen beide Utrechtse concessies geharmoniseerd. Belangrijkste uitzonderingen zijn het Gemaksabonnement (een combinatie met NS-trajecten) en enkele stadskaartjes in de steden Utrecht en Amersfoort.

Het belangrijkste regionale tarief qua omvang is het kilometertarief. Bij de aanbesteding geldt dat het huidige niveau (excl. indexering) gehandhaafd blijft. In 2023 bedraagt het kilometertarief 18,7 cent. Samen met de vaste voet (die in het LTK is vastgelegd) en het aantal gereisde kilometers wordt daarmee de prijs van de rit bepaald. Kortingen op dit tarief zijn mogelijk (eventueel in combinatie met abonnement) om:

- leeftijdsgroepen met korting te laten reizen (in LTK vastgelegd);
- reizen in de dalperiode te stimuleren en daarmee de drukke spitsperiode(s) te ontlasten.

Met het oog op eenvoud en gemak geldt er bij voorkeur slechts één kortingspercentage.

Naast vol tarief en korting is er nog één belangrijke categorie: afgekocht reisrecht. Ofwel: een vaste bijdrage per tijdseenheid voor ongelimiteerde reizen binnen een bepaald gebied. Anno 2023 wordt deze groep vooral bediend met het sterabonnement met centrumzones en sterwaardes. Dit is een zeer flexibel abonnement, maar ook moeilijk in te passen in OVpay en niet eenvoudig te begrijpen voor reizigers.

Het Tarievenhuis i.r.t. recente ontwikkelingen

OVPay

De provincie is van mening dat er ook na overgang naar OVPay behoefte blijft aan een afgekocht reisrecht, vooral voor de groepen die het sterabonnement nu het meest gebruiken: forenzen en scholieren. De opvolger van het sterabonnement is bij voorkeur een eenvoudiger abonnement (en waarschijnlijk is dit ook noodzakelijk om in OVPay ingepast te worden). De eerste stappen daarvoor zullen naar verwachting in 2024 en 2025 genomen worden. De nieuwe vervoerders nemen deze opvolger van de sterabonnementen onverkort over. Van groot belang is de acceptatie van het abonnement in aanpalende concessies buiten Utrecht, in het bijzonder op de corridor Rotterdam – Utrecht via Schoonhoven waar het vervoer gedeeld wordt met de Zuid-Hollandse vervoerder.

Proeven met goedkoper of gratis OV

Momenteel lopen er proeven met gratis reizen voor oudere minima (evaluatie najaar 2023) en voor kinderen in de vakantieperiodes. Indien het initiatief van provincie (of gemeentes) komt, kan aan de vervoerders aanvullende financiële middelen ter beschikking worden gesteld om het vervoer van een bepaalde groep (geheel of deels) af te kopen. Of en in welke mate dit gaat gebeuren hangt af van de verdere uitwerking van het coalitieakkoord en de evaluatie van de lopende proeven. Overwogen kan worden om kinderen tot 12 jaar altijd gratis te laten reizen, wat mogelijkerwijs de noodzaak van pinapparatuur in de bussen weghaalt. Dit zal geadresseerd worden in het Tarievenplan 2024.

Overig

- Voor buurtbussen en flex gelden in principe dezelfde tariefregels als in het ‘reguliere’ net;
- Integratie met trein wordt in het kader van eenvoud en gemak toegejuicht; de provincie beseft echter dat de rol van een derde partij (NS) hierin vooralsnog sterk beperkend werkt;
- Achteraf betalen groeit explosief juist voor niet-zakelijk gebruik, met name via NS Flex; wellicht een teken dat iets wat eenvoudig en gemakkelijk is groot potentieel heeft.

Betalen

Op gebied van betalen is de overgang naar OVpay vanzelfsprekend de belangrijkste. Met het invoeren van plateau 1 is inmiddels ook in Utrecht reizen op vol tarief mogelijk. Ook bij een middel om te betalen acht de provincie het van groot belang dat deze zo klantgericht (eenvoud en gemak) mogelijk moet worden ingericht. Technische (on-)mogelijkhedenhoren niet leidend te zijn voor de te maken keuzes op dit gebied.
Feitelijk worden vrijwel alle beslissingen over het betaalsysteem genomen in landelijk verband (DOVA). Sommige besluiten moeten wel door de provincie bekrachtigd worden. De provincie zal steeds het belang van eenvoud en gemak benadrukken, maar tegelijk alle besluiten nauwlettend volgen die in dit verband genomen worden. Segregatie van betaalmogelijkheden in het ov in Nederland zou zeker geen toonbeeld van eenvoud en gemak zijn.